Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi Doktora Öğrencisi Kozhambekov Daulet'in 6D030100 – "Hukuk" Dalında (PhD) Doktoru unvanını almak için hazırladığı "Kazakistan Cumhuriyetinin Laik Devlet olarak oluşumunun anayasal ve hukuksal temelleri" başlıklı tez çalışmasına ilişkin yurtdışı bilimsel tez danışmanı Prof. Dr. Şaban KAYIHAN'ın

RAPORU

Bilimsel Araştırmanın Önemi

Doktora öğrencisi Kozhambekov Daulet'in **"Kazakistan Cumhuriyetinin Laik Devlet olarak oluşumunun anayasal ve hukuksal temelleri"** başlıklı tez çalışması önemli meselelerden birini ele almaktadır. Çok uluslu Kazakistan Cumhuriyetinde dini yasal yönden düzenlemede laiklik ilkesi çok önemli bir yere sahiptir.

Günümüzde, laiklik, devlet ile din ilişkisinin yasal düzenlemesini, vatandaşların dinî ve ahlaki özgürlüklerini garanti edip, toplumda dinî bölünmeleri ve dinler arası çatışmaları önlemesi ve devlet kurumlarını toplumdaki yabancı dinî akımların tesiri altında kalmaktan koruması bakımından önemlidir.

Tez çalışmasında konunun içeriğine uygun bir plan kurgulanmıştır. Tezin giriş bölümünde çalışmanın önemi, bilimsel yeniliği ve pratik önemi, amaçları ve hedefleri, hedef kitlesi ve araştırma yöntemlerine yer verilmiştir. Araştırma konusunun önemi, Kazakistan Cumhuriyeti'nin din alanındaki yasal politikaları gerçekleştirmek amacıyla devletin laiklik ilkelerini güçlendirmek için bilimsel dayanağı olan resmî görüşler sistemini oluşturma fikrinin önerilmesidir. Bununla birlikte, bu tez çalışması laik devletin Kazakistan modelini oluşturma konusunda önemli bir bilimsel çalışmadır. Bu bilimsel çalışmanın ana konuları laik devletin teorik açıklaması, laik devlet kavramının yasal boyutları ile özellikleri, laik devlet meselelerini incelemenin ulusal yasalar çerçevesinde ön şartların oluşturulmasıdır.

Tez çalışmasının amacı ve yeniliği, laik devletin Kazakistan modelini oluşturmaktır. Bu amaca ulaşmak için şu hedefler belirlenmiştir. Onlar: laik, laiklik ve laik devlet kavramlarına ilişkin bilimsel eserleri analiz etme, anayasal ve hukuki bir inceleme yürütme. Laik devletin ne olduğunun açıklanması da çalışmanın hedeflerinden biridir.

Tez çalışması kapsamında elde edilen teorik bilgiler bilimsel araştırmada sistemli bir şekilde kullanılmıştır. Konuyla ilgili kaynaklar, yasal düzenlemeler ve istatistiksel bilgilerden istifade edilmiştir. Bu ise mantıksal içeriği doğru oluşturulmuş bir araştırma çalışmasının neticesidir.

T.C. BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİ. HUKUK FAKÜLTESİ DEKANLIĞI 1923

Kayıhan

Doktora öğrencisi elde ettiği bilgileri pratikte de kullanarak bilimsel araştırmasında gerçekler ile olayları düşünme, inceleme, tartışma, yasal olarak doğru tahlil etme kabiliyetini oluşturabildiğini göstermiştir.

Kazakistan Cumhuriyetinin laik devlet olarak oluşumunun anayasal ve hukuksal temellerini incelemek için bağımsızlık yıllarında toplumun devlet ile din ilişkisi alanında meydana gelen olgular, değişimler, meseleler ve özellikleri ayrıntılı bir şekilde bilimsel olarak incelenmiştir. Tez çalışmasında ulusal ve yabancı kaynaklara başvurulmuş, hukuk alnındaki bilim insanlarının bilimsel çalışmaları, eserleri incelenmiştir. Özetle, tez çalışmasında laik devlet olan Kazakistan Cumhuriyetindeki devlet ile dinin hukuki ilişkisinin sınırları, birbiriyle ilişkisi, hukuki iletişim içinde olan tarafların laiklik ilkesini koruması ile onu uygulamasına ilişkin meseleler üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Yapısı ve Kapsamı

Tez çalışmasının yapısı giriş, genel bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Sonuç olarak, yukarıda bahsedilenlerin temelinde hazırlanan doktora tezinin sevyesinin, teorik ve uygulamalı öneminin "Ilmi derece verme" yönetmeliğinin şartlarına uygunlugu baz alınarak, 6D030100 – "Hukuk" Dalında (PhD) Doktoru unvanını almak için hazırladığı Kozhambekov Daulet'in "Kazakistan Cumhuriyetinin laik devlet olarak oluşumunun anayasal ve hukuksal temelleri" başlıklı tez çalışması tez yazım kurallarına ve taleplerine göre yazılmıştır ve savunmaya hazır olduğunu belirterek savunulmasını öneriyorum.

D.R.Kozhambekov, 6D030100 – "Hukuk" dalında PhD bilim doktoru unvanını almaya layıktır.

Prof. Dr. Şaban KAYIHAN

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің докторанты Кожамбеков Даулеттің, 6D030100 - «Құқықтану» мамандығы бойынша (PhD) философия докторы дәрежесін алу үшін дайындаған «Қазақстан Республикасын зайырлы мемлекет ретінде орнықтырудың конституциялық-құқықтық негіздері» - тақырыбындағы диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми кеңесші, PhD Шабан Кайханның

ПІКІРІ

Докторант Кожамбеков Даулеттің **«Қазақстан Республикасын зайырлы мемлекет ретінде орнықтырудың конституциялық-құқықтын негіздері»**-тақырыбындағы диссертациялық зерттеу жұмысы өзекті мәселелердің бірі ретінде қарастырылады. Көпконфессиялы Қазақстан Республикасыда дін саласын құқықтық реттеу үшін зайырлылық қағидаты өте маңызды.

Қазіргі заманда зайырлылық ұстаны мемлекет пен дін арақатынасының құқықтық реттелуін, азаматтардың діни-сенімі мен ар-ождан бостандығына кепілдік беріп, қоғамда діни алауыздық пен дінаралық қақтығыстардың алдын алуды, мемлекеттік институттардың қоғамымызға жат діни ағымдардың ықпалында қалудан сақтайтындығымен маңызды.

Диссертация жұмысында тақырыптың мазмұнына сәйкес жоспар жасалынған. Тақырыптың кіріспесінде оның өзектілігі, ғылыми жаңалығы және тәжірибелік маңыздылығы, мақсаттары мен міндеттері, объектілері мен зерттеу әдістері көрсетілген. Зерттеліп жатқан тақырыптың өзектілігі ретінде Қазақстан Республикасының дін саласындағы құқықтық саясатын іске асыру мақсатында мемлекеттің зайырлылық қағидаларын нығайту үшін ғылыми негізделген ресми көзқарастар жүйесін қалыптастыруда маңызды санайды. Сонымен қатар зайырлы мемлекеттің Қазақстандық үлгісін қалыптастыруда ерекше маңызға ие ғылыми еңбек. Ғылыми еңбектің басым бағыттары зайырлы мемлекеттің теориялық тұжырымдамасы, зайырлы мемлекет ұғымының құқықтық қырлары мен белгілері, зайырлы мемлекет мәселелерін зерттеудің отанық заң ғылымы тұрғысынан алғышарттарын жасау.

Диссертациялық жұмыстың мақсаты мен жаңалығы зайырлы мемлекеттің Қазақстандық үлгісін жасаумен анықталады. Сол мақсатқа қол жеткізу үшін келесідей міндеттер алға қойған. Олар: зайырлы, зайырлылық, зайырлы мемлекет . ұғымдарына қатысты ғылыми еңбектерді талдап, конституциялық-құқықтық зерттеу жүргізу. Зайырлы мемлекет тұжырымдамасын жасау.

Диссертация жұмысында алынған теориялық білім ғылыми зерттеуде жүйелі түрде қолданылған. Тақырып аясында әдебиет көздері, нормативтік - құқықтық актілер, статистикалық мәліметтер пайдаланылған, бұл өзінің логикалық мазмұнымен дұрыс тұжырымдалған зерттеу жұмысының нәтижесі болып табылады.

Докторант алған білімін тәжірибеде өзіндік жұмыс ретінде қолдана отырып, жеке зерттеу жұмысында, сондай-ақ фактілер мен мән жайларды ойлау, талқылау, заңды түрде дұрыс талдау қабілетін қалыптастырғандығын көрсетіп отыр.

Қазақстан Республикасының зайырлы мемлекет ретінде орныгуының конституциялық-құқықтық негіздерін зерттеу үшін тәуелсіздік жылдарында қоғамның мемлекет пен дін арақатынасы саласында туындап жатқан құбылыстар, өзгерістер, мәселелер ерекшелігін жан-жақты, мұқият ғылыми тұрғыда зерттеген. Диссертациялық жұмыста отандық және шет елдік білікті заң ғылымы саласы ғалымдарының ғылыми еңбектері кеңінен зерттелді. Қазақстан Республикасының зайырлы мемлекет жағдайында мемлекет пен діннің құқықтық қатынас шегі мен өзара әрекет ету мүмкіндіктері, құқықтық қатынастарға қатысушы субъектілердің зайырлылық қағидасын сақтауы мен жүзеге асыруына қатысты мәселелері қарастырылды.

Диссертациялық жұмыс құрылымы кіріспеден, үш тараулы негізгі бөлім, қорытынды және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Қорытынды: «Қазақстан Республикасының зайырлы мемлекет ретінде орныгуынының конституциялық-құқықтын негіздері» - тақырыбындағы диссертациялық жұмысы белгіленген талаптарға сәйкес келеді және қорғауға ұсынылады.

Д.Р. Кожамбеков 6D030100-«Құқықтану» мамандығы бойынша PhD докторы дәрежесін алуға лайықты.

Пікір беруші: **Шабан Кайхан**

Осы құжаттың түрік тілінен қазақ тіліне түпнұсқасына сай аударылғанын растаймын.

ф.ғ.к., доц.м.а. Ашимов Р.Ж.
Аудармашы